

Esitys Helsingin yliopiston kirjaston kokoelmapoliittiseksi ohjelmaksi valmistui

Posted on [27.9.2010](#) by [e-library - EP / HULib](#)

Ylikirjastonhoitaja antoi marraskuussa 2009 työryhmän tehtäväksi laatia esitys kirjaston yhteiseksi kokoelmapoliittiseksi ohjelmaksi. Uudessa organisaatiossa on tarpeen jäsentää ja jäntevöittää myös kokoelmien kehittämisen kokonaisuutta ja siten selkiyttää vastuita kirjastossa. Samalla dokumentti on väline, jonka avulla kirjasto viestii yliopistoyhteisölle ja käyttäjilleen toiminnastaan ja tavoitteistaan.

Luonnosversio koostuu kampusten tieteenalakohtaisista osuuksista sekä hankinnan, luetteloinnin, säilytyksen ja karsinnan periaatteista. Lisäksi kuvataan Heldan kartuttamisen periaatteet sekä lahjoitusten ja vaihtojen vastaanottamisen linjaukset. Alkuun on koottu kokoelmien yleiset kehittämisen tavoitteet ja vastuut. Tulevan loppusyksyn Verkkareissa työryhmän jäsenet esittelevät omien osa-alueidensa teemoja.

Esitys on loppuvuoden aikana kirjastohenkilöstön kommentoitavana ja siitä keskustellaan myös kirjastoneuvottelukunnissa ja opiskelijatoimikunnassa ennen johtokunnan käsittelyä. Luonnos on luettavissa Almassa HULib-foorumilla.

Kokoelman käsite muuttuu

Tieteellinen julkaiseminen on digitaalisen julkaisemisen nopeimmin kasvava alue. Tutkimustyötä tehdään yhä enemmän tietoverkossa eri tieteenalojen sosiaalisissa verkostoissa. Kirjaston tarjoamien aineistojen ja sisältöjen tulee olla käytössä siellä, missä tutkijat työskentelevät ja niillä tavoilla, jotka tukevat tutkimustyötä.

Kokoelman käsite muuttuu toimintaympäristön muutoksen myötä, samoin kokoelmien muodostamisen periaatteet ja tavat. Vielä 1990-luvun alussa peruskokoelmat muodostuivat kirjaston omistamista painetuista kirjoista ja lehdistä. 2000-luvun alusta lähtien tieteellisten lehtien valtavirtaa ovat olleet digitaaliset lehdet. Suuri osa yliopistokirjastojen tarjoamien lehtien uusista vuosikerroista on nykyään lisensoitu ja yhä useammat painetut tilaukset on lopetettu.

Viime vuosina internetin vapaat aineistot ovat tulleet yhä tärkeämmäksi ja kiinnostavammaksi tiedontarvitsijan kannalta, mukaanlukien julkaisuarkistojen laajenevat sisällöt. Eri tieteenalojen e-kirjojen tarjonta kasvaa koko ajan. Kirjasto on muuttunut painettujen julkaisujen omistajasta ja säilyttäjästä enemmän tietosisältöjen pääsyn mahdollistajaksi ja tarjoajaksi.

Digitaalisten aineistojen hankintakustannusten osuus on kasvanut ja se muodostaa jo noin 50 % HY:n kirjaston aineistonhankintakuluista. Lisäksi 2009 perustettuun Helsingin yliopiston avoimeen digitaaliseen arkistoon tallennetaan yliopistolla tuotettua kokotekstiaineistoa (artikkeleita, julkaisusarjoja, oppimateriaaleja, tutkimusaineistoa).

Merkittävää on se, miten työryhmän luonnosversiossa nyt määritellään kokoelmien – kirjaston tarjoamien sisältöjen ja aineistojen – kokonaisuus. Kokoelmat on määriteltävä laajemmin. Kirjaston tarjoamien monimuotoisten kokoelmien katsotaan koostuvan:

- ostetuista tai lisensoiduista painetuista, digitaalisista/elektronisista ja muista aineistoista (kirjat, lehdet, viite-, tiivistelmä- ja kokotekstitietokannat, kartat, nuotit, av- ja muut aineistot, tutkimuksen lähdeaineistot)
- maksuttomista sisällöistä (digitoitu kulttuuriperintö ja muu aineisto, internetin avoimet aineistot)
- yliopistolaisten tuottamista sisällöistä (opinnäytteet, muut yliopistolaisten julkaisut)

Kehittämisen periaatteet

Kokoelmien kehittämisen ydintavoite on luoda mahdollisimman hyvät edellytykset tutkimukselle ja oppimiselle yliopistossa. Tämä tarkoittaa vahvoja opetusta ja opiskelua tukevia peruskokoelmia ja samalla spesifejä aineistoja huippututkimuksen erityistarpeita varten. Tavoite voi toteutua vain, jos kampuskirjastojen ja laitosten/käyttäjien yhteistyö on tiivis ja toimiva.

Kirjaston tarjoamien aineistojen ja sisältöjen avoin käyttöoikeus on tärkeä pohjoismaiseen demokratiaan kuuluva yhteiskunnallinen palvelu. Kirjasto parantaa kansalaisten mahdollisuuksia saada tieteellistä tietoa käyttöönsä ja täten kirjasto osaltaan toteuttaa yliopiston yhteiskunnallista tehtävää.

Kirjasto haluaa tehdä tiedon löytämisen ja käytön tiedontarvitsijalle mahdollisimman helpoksi. Kirjaston tarjoamien aineistojen julkaisumuodosta riippumatta tulisi muodostaa hallittu, monitieteisyyttä tukeva kokonaisuus yli kampusrajojen. Luettelointia ja kuvailua, verkkopalveluja, tiedonhankinnan koulutusta ja viestintää tulee kehittää siten, että tiedon ja tiedonlähteiden etsiminen ja löytäminen helpottuu.

Kolmantena periaatteena on yhteistyö kirjastojen kesken. Koti- ja ulkomaisen kirjastoyhteistyön kautta tieteellisen tiedon saatavuus paranee ja laajenee. Toimiva yhteistyöverkosto ja tarkoituksenmukainen työnjako myös tehostavat mukana olevien kirjastojen voimavarojen käyttöä.

Miten yllämainittujen mainittujen periaatteiden ja tavoitteiden toteutumista voidaan mitata? Miten arvioidaan kokoelmien vaikuttavuutta ja niiden merkitystä tutkimukselle ja opetukselle? Miten mitataan tiedon helppoa löytyvyyttä ja kirjaston osuutta siinä? Mitkä indikaattorit kuvaavat toimivaa ja tehokasta kirjastojen yhteistyötä? Arviointiin liittyviä kysymyksiä pohtii **Maria Forsman** Verkkarin seuraavassa numerossa.

Kirjoittaja:

Marja Hirn

Tietoasiantuntijaja, kokoelmapolitiikka-työryhmän puheenjohtaja
Helsingin yliopiston kirjasto / Keskitetyt hankinta- ja metadatapalvelut